

KETEBE

ISBN: 978-625-8770-99-5
© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 1803

Hatıra

Yayın Yönetmeni
Furkan Çalışkan

Yayıma Hazırlayan
Nurşen Ağrıdağı

Düzelti
Semanur Selçuk

Kapak
Harun Tan

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Ekim 2026
İstanbul

Ketebe Yayınları
Sertifika No: 49619
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212 612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Sertifika No: 47939
My Matbaacılık San. ve
Tic. Ltd. Şti. Maltepe Mah.
Yılanlı Ayazma Sk. No: 8/F
Zeytinburnu / İstanbul
Tel: 0212 674 85 28

© **2022 Raja Shehadeh**

© Özgün adı *We Could Have Been Friends, My Father and I: A Palestinian Memoir* olan eserin Türkçe yayın hakları Profile Books ile anlaşmalı olarak AnatoliaLit aracılığıyla Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

BABAM VE BEN ARKADAŞ OLABİLİRDİK

Bir Filistin Hatırası

Raja Shehadeh

Türkçesi
Esra Yerabakan

KETEBE

Raja Shehadeh

Filistin'in önde gelen yazarlarından Raja Shehadeh, aynı zamanda bir avukat ve öncü insan hakları örgütü el-Hak'ın kurucusudur. 30'a yakın eser kaleme alan yazar; Orwell Ödülü'ne layık görülen *Palestinian Walks* kitabının yanı sıra, ünlü bir aktivist olan babası Aziz Shehadeh'nin mirasını ve Filistin'in mücadelesini konu alan, 2023 Ulusal Kitap Ödülleri finalisti *We Could Have Been Friends*, *My Father and I: A Palestinian Memoir* gibi pek çok saygın çalışmaya imza atmıştır. *Türkiye'de Zamandaki Kırılma: Osmanlı Filistin'ine Veda* (Timaş, 2023) adlı eseriyle de tanınan Shehadeh, yaşamını Ramallah'ta sürdürmektedir.

Esra Yerebakan

11 Aralık 1982'de doğdu. Kadir Has Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı Bölümü ile Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü'nü tamamladı. Amerika Birleşik Devletleri'nin New Jersey eyaletindeki Bergen Community College'da ALP programını bitirdi.

Meslek hayatına ISO 9001 denetçiliği ve danışmanlığı yaparak başladı. Ardından gazetecilik ve editörlük alanlarında çalıştı. *USA Sabah* gazetesinde seksen hafta boyunca köşe yazarlığı yaptı; Amerikan kültürü, yaşamı ve eğitim sistemi üzerine yazılar kaleme aldı. Bu yazıları daha sonra *Lacivert* ve *Turuncu* dergilerinde yayımlandı. Bir dönem Nail Kitabevi'nde çevirmen olarak görev yaptı. Çeviri çalışmalarını kitaplar üzerine yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Tarih ve dinler tarihi alanlarına ilgi duymakta ve bu konularda okumalar yapmaktadır.

Babam ve Ben Arkadaş Olabilirdik

Bir Filistin Hatırası

1

Babamın her zamanki coşkusuyla ofise girdiğini duydum. Tıpkı, ofise her adım attığında yaptığım gibi derin bir nefes alıp sesleri takip etmeye başladım. Resepsiyonda durup kendisi için gelen postaları aldı ve "Arayan oldu mu?" diye sordu. Küçük ve hızlı adımlarıyla yere sertçe vurarak odamın önünden geçti. Hemen arkasındaki sekreterine o günkü duruşmalarla ilgili yapılacakları dikte etmeye başlamıştı bile. Üzerinde koyu renk takım elbise, ütüsü düzgün beyaz bir gömlek ve siyah bir kravat vardı; elinde de ağır siyah deri evrak çantasını taşıyordu. Bir an geri dönüp açık kapıdan odama doğru baktı. Örümcek ağını andıran çizgilerle kaplı bir haritayı incelediğimi görünce suçlayıcı bir tavırla, "Ne yapıyorsun? Hiç işin gücün yok mu?" diye sordu. Ardından açıklamama bile fırsat vermeden hızlı adımlarla uzaklaştı. Odasına doğru giderken bir yandan da sekreterine talimatlar vermeye devam ediyordu.

Bense yerimden kalkmadan babamın daha önce elimde gördüğü ekli haritayla birlikte 1984 tarihli

yeni askerî emri incelemeye devam ettim. Plan No: 50 adı verilen bu belge, İsrail işgal makamlarının uzun vadeli hedefi olan yeni Batı Şeria yol ağının bir planını içeriyordu. Bu plan hayata geçecek olursa, Filistin'in doğal yapısı, geleneksel yerleşim yerleri, köyleri ve tarım arazileri için yıkıcı sonuçlar doğacaktı. Haritayı incelediğimde yeni yolların nereye yapılacağını, mevcut yolların nasıl değiştirileceğini görebiliyordum. Dahası, Şeria Vadisi'ni İsrail'e bağlayan yeni bir yol açılarak bölge, ülkenin doğu sınırı olarak pekiştirilecekti. Bu işin sonuçları çok büyük olacaktı.

Babamın elindeki mektupları okumayı bitirmesini bekledim. Sonra o gün postayla henüz gelmiş olan yeni emri ve haritayı göstermek için odasına gittim. Öneriye itiraz etmemiz gerektiğini söylediğimde pek de hevesli görünmedi. Babamın, bu kararın topraklarımız üzerinde yaratacağı etki konusundaki endişelerimi paylaşmadığı barizdi. Çalan telefonu, "Buyurun, ben Aziz Shehadeh. Size nasıl yardımcı olabilirim?" diyerek açtı. Elini sallayarak gitmemi işaret etti ve müvekkiliyle konuşmaya koyuldu ama benim aklım hâlâ yeni Yol Planı'ndaydı. Birkaç hafta önce, Latrun Yolu dediğimiz güzergâhta tek başıma araba yolculuğu yapmıştım. Bu yol, tepelere konuşlanmış Ramallah kasabasını Latrun Manastırı üzerinden geçerek Yafa'nın sahil şeridine bağlıyordu. Yolun iki yanında zeytin ağaçlarıyla kaplı kademe kademe yükselen tepeler vardı. Bu dalgalı tepelerin yamaçlarındaki ağaçların hepsi yaklaşık aynı

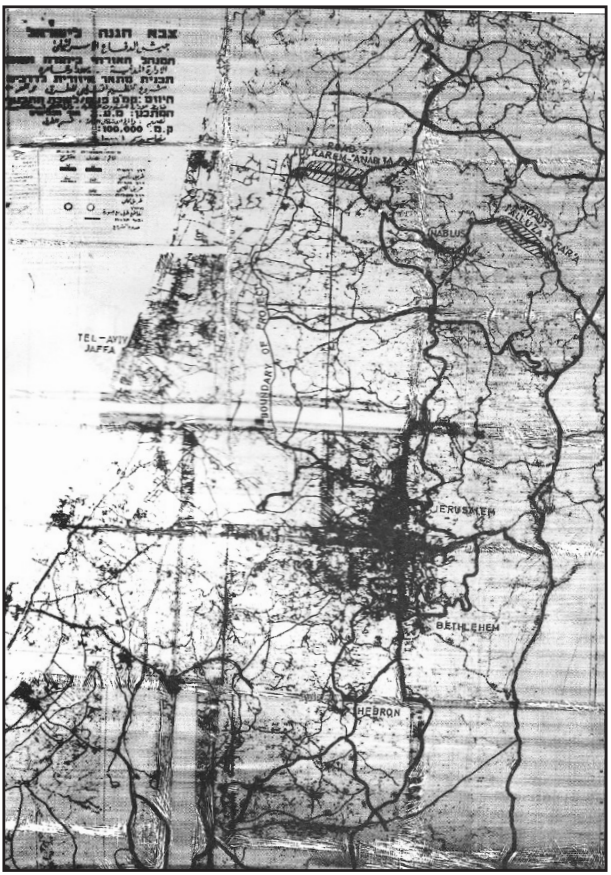

İsrail Savunma Kuvvetleri ve Sivil İdare tarafından yayımlanan bu harita, 50 Numaralı Bölgesel Yol Planı'na aittir. Çizgilerin kalınlığı, önerilen yolun ana yol, bölgesel yol veya yerel yol olup olmadığını gösterir. Ölçek 1:100.000 olduğundan haritayı okumak oldukça zordur.

yükseklikteydi ve hepsi zeytin ağacıydı. Kuzeybatıya doğru ilerledikçe güneş tepelere vuruyor ağaçların gölgeleri kahverengi toprağın üzerinden vadiye kadar uzanıyordu.

Hemen sağımda müvekkilime ait bir arazi vardı. İşgal makamlarının bu araziyi kamulaştırdığını ve Beyt Horon'u kurmak için İsrailli Yahudileri buraya yerleştirmeyi planladığını yeni duymuştu. Filistin köylerinin ortasında neden sivil bir İsrail yerleşimi kurulacaktı ki? Bunu bir türlü anlayamıyordum. Elektrik, su gibi temel ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklardı? Yakınlardaki köylere bile yeteri kadar hizmet ulaşmıyordu. Yoksa bambaşka bir altyapı planları mı vardı?

O sırada kaygı verici bir düşünce zihnimde şimşek gibi çaktı. Bize hizmet veren elektrik, su ve ulaşım ağlarının tüm kontrolü zaten ellerindeydi. Kendileri için kurmayı planladıkları yeni yerleşim yerine gidecek olan bu gibi hizmetleri direkt İsrail'e bağlayan bir altyapı planı yapıyor olabilirler miydi? Böylece kendi halklarını etkilemeyen kesintiler yapabilirlerdi. Bu, biz Filistinlileri, tamamen onların insafına bırakacak olan, son derece acımasız bir plandı. Yeni Yol Planı'nı duyuran askerî emri görür görmez, İsrail ordusunun bu planı hayata geçirmek için ilk adımı attığını düşünmeye başlamıştım.

Biz bu tepelere dağ anlamına gelen Cebel derdik; çünkü daha yükseğini görmemiştik. Bizim için bu tepeler dağ denecek kadar yüksekti. O zamanlar bilmediğimiz çok şey vardı. Bu ücra bölgelerde yeni

yerleşim yerlerinin kurulacağını, zeytinliklerin hoyratça yok edileceğini, kademeli tepelerin beton bloklara ve çok şeritli geniş yollara dönüşeceğini kim hayal edebilirdi ki? Halbuki işgal altındaki diğer bölgelerde bunlar çoktan gerçekleşmişti.

1967'den önce Ürdün yönetimindeki Batı Şeria yoksul ve az gelişmiş bir yerdi. Tek bir evi inşa etmek bile bir yıl sürerdi. Hal böyleyken, Jbal'ın tamamını alıp, üzerine bir yerleşim yeri kurmak su ve elektrik ihtiyacı için gerekli altyapıyı oluşturmak hayal dahi edilemezdi. Biz Filistinlilerin bu bölgede yapabildiği en büyük yapı, uzaktan bakıldığında kaleyi andırdığı için "gasr" dediğimiz yuvarlak taş yapılardı. Bu bölgede yaşayanlar, su ihtiyaçlarını yakınlardaki su kaynaklarından karşılardı. Dolayısıyla akan suları hatta elektrikleri bile yoktu. Akan su bulmak, mevcut şehirlerimizin sınırları içinde bile zordu… Herkes yağmur sularını biriktirmek için sarnıç yapmak zorundaydı. Hâl böyleyken uzaktaki tepelere su götürmek neredeyse imkânsızdı.

Yol planını gördükten bir hafta sonra yine aynı yoldan geçerken sağ tarafımda devasa kazılar yapıldığını fark ettim. Köylülerin geçim kaynağı olan güzelim zeytin ağaçları hoyratça sökülüyordu. Dar ve kıvrımlı Laturn Yolu'nun yerine yeni bir yol açılıyordu. Bu yol, I. Dünya Savaşı'ndan beri var olan eski yolu takip eden doğal güzergâhın yerini alacaktı, artık emindim. Bu yeni yol, alternatif yol ağının ilk parçalarından biriydi. Planı durdurmak için hukuki itirazlarımızı hemen yapmalıydık. Zamanımız